

LA RELACIÓ FAMILIAR COM A FACTOR CRIMINOLÒGIC

LA INFLUÈNCIA DE LA RELACIÓ PATERNOFILIAL EN LA
COMISSIÓ DE COMPORTAMENTS DELICTIUS EN ADOLESCENTS

Grau en Criminologia i Polítiques Públiques de Prevenció

Universitat Pompeu Fabra

TREBALL DE FI DE GRAU – 21113

Curs acadèmic 2022 – 2023

Alumne: Míriam Balcells Soto

Tutora: Clara Cortina Trilla

NIA: 217314

DECLARACIÓ D'AUTORIA I ORIGINALITAT

Jo, Míriam Balcells Soto, certifico que el present treball no ha estat presentat per a l'avaluació de cap altra assignatura, ja sigui en part o en la seva totalitat. Certifico també que el seu contingut és original i que en soc l'únic/a autor/a, no incloent cap material anteriorment publicat o escrit per altres persones llevat d'aquells casos indicats al llarg del text.

Míriam Balcells Soto
Igalada, 18 de juny del 2023

AGRAÏMENTS

M'agradaria donar el meu agraïment a totes les persones que han format part d'aquesta investigació. En primer lloc, a la meva tutora, Clara Cortina, per donar-me el suport i ajuda en els replantejaments i canvis produïts durant l'elaboració d'aquest treball. En segon lloc, als instituts per la seva col·laboració i disponibilitat per a poder dur a terme el treball de camp d'aquest projecte, també a les meves dues companyes de grau per facilitar-me aquesta tasca. Finalment, a la meva família pel seu suport i acompanyament durant aquest treball i tot el grau, i en especial a la meva germana, l'Anna, per ser la meva referent i ser-hi sempre que ho he necessitat.

RESUM

La realització de comportaments delictius i/o antisocials acostumen a formar part de l'etapa de l'adolescència d'igual manera que la recerca d'una major autonomia i independència del nucli familiar. Els factors que afavoreixen els comportaments delictius en adolescents són diversos, però entre els més influents es troba la família, en la seva forma i funcionament. Per entendre millor com la família influeix en els comportaments de l'adolescent, cal investigar aquesta variable com a factor de risc i alhora protector segons les seves característiques. Aquest treball pretén indagar en la família, el seu funcionament i les seves relacions entre els membres per entendre i observar de més a prop quina connexió s'estableix entre el tipus de relació que té l'adolescent amb els seus pares i la comissió de comportaments delictius antisocials per part d'aquest. Per establir aquesta correlació, s'exploren els elements que juguen un paper important en definir el tipus de relació entre pares i fills.

Paraules clau: *adolescents, adolescència, família, temps de qualitat, comunicació, educació, unió familiar, comportaments delictius antisocials*

ÍNDIX

1. INTRODUCCIÓ	1
2. MARC TEÒRIC.....	3
2.1. Conductes antisocials i delictives en adolescents	3
2.1.1. Factors de risc.....	3
2.1.2. Teories del desenvolupament social (<i>social development theories</i>).....	4
2.2. La família com a factor criminològic	5
2.2.1. Tipologia familiar	6
2.3. Funcionament i relacions familiars com a factor criminològic	7
2.3.1. Els efectes de l'adolescència en el funcionament familiar	8
2.3.2. Temps (de qualitat) en família	9
2.3.3. Comunicació pares i fills	10
2.3.4. Estil educatiu: nivell de disciplina.....	11
3. PREGUNTA D'INVESTIGACIÓ I HIPÒTESIS	13
4. METODOLOGIA	14
4.1. Participants.....	14
4.2. Instruments.....	15
4.3. Procediment	17
5. RESULTATS	19
5.1. Resultats dels comportaments delictius antisocials	19
5.2. Resultats de les afirmacions sobre la relació familiar.....	19
5.3. Test de les hipòtesis	21
5.3.1. Hipòtesis 1: temps de qualitat i comportaments delictius antisocials	23
5.3.2. Hipòtesis 2: comunicació i comportaments delictius antisocials	24
5.3.3. Hipòtesis 3: estil educatiu i comportaments delictius antisocials.....	25
5.3.4. Unió familiar i comportaments delictius antisocials	26
6. CONCLUSIONS.....	28
7. BIBLIOGRAFIA.....	31

1. INTRODUCCIÓ

Les investigacions han assenyalat que un bon mètode per entendre els comportaments d'un fill és observar com es comporta amb els pares, i anys d'investigació i recerca posen en rellevància el factor de la família com a element fonamental per entendre el desenvolupament personal d'un infant fins a l'adulthood. De fet, la premissa bàsica dels que estudien el desenvolupament de l'adolescent en el context familiar és que el desenvolupament està influït de manera directa per la qualitat de les relacions entre el pare i l'adolescent, ja que aquestes relacions influeixen en com els joves negocien les principals tasques durant l'adolescència. Entre aquestes tasques l'adquisició de la identitat i la seva autonomia, realitzar conductes de risc com delinquir i el consum de substàncies estupefaents, i l'habilitat per crear relacions íntimes fora del nucli familiar (Alonso, 2005).

Per aquest motiu, la pregunta d'investigació d'aquest estudi busca entendre quins elements poden explicar la relació que tenen els adolescents amb els seus pares i com aquesta relació pot precipitar la comissió de comportaments delictius en els fills. Autors que han estudiat la matèria han arribat a la conclusió que l'ambient familiar afecta de manera directa a l'adolescent, a més a més dels seus altres grups de socialització com el grup d'iguals, en una època de tants canvis com suposa l'adolescència. En definitiva, la literatura criminològica de les últimes dècades assenjala com a factors de risc més influents: la comissió de comportaments antisocials i delictius, la família, l'escola, el grup d'iguals, el consum de drogues i la comunitat (Alonso, 2005).

La comunicació, educació i tipus de relacions que s'estableixin dins la llar, per part dels pares sobretot, seran influents en les futures relacions que crearà el fill i com es relaciona amb el seu voltant. Per a poder respondre a la pregunta d'investigació, es treballen tres variables que permeten definir la relació paternofilial i es busca confirmar que una mala relació té com a conseqüència la realització de més comportaments delictius antisocials per part dels adolescents. Les tres variables són la valoració que l'adolescent fa del temps de qualitat compartit amb els progenitors, la comunicació i l'estil educatiu, en el nivell de disciplina, que utilitzen els pares.

La metodologia que s'emprarà per contestar la pregunta d'investigació serà, en primer lloc, elaborar una hipòtesi per cada variable que posteriorment es podrà acceptar o rebutjar segons els resultats que proporcionin el test d'hipòtesis. La informació per a fer aquests tests d'hipòtesis s'aconseguirà a través d'una mostra d'adolescents que contestarà un qüestionari amb preguntes relatives a les variables estudiades.

Les respostes recopilades de la mostra permetran definir el tipus de relació entre els pares i els adolescents que han respost el qüestionari, i es comprovarà com aquesta relació ha pogut influir en el nombre de comportaments delictius que ha comès l'adolescent. En els resultats que s'obtindran, es podrà confirmar la literatura i investigacions que s'han realitzat al llarg dels anys i com el tipus de nucli familiar i el seu funcionament tenen una gran rellevància per entendre les accions dels membres que hi formen part.

2. MARC TEÒRIC

2.1. Conductes antisocials i delictives en adolescents

Són diversos i variats els estudis que tracten les conductes antisocials i delictives en adolescents, sobretot a partir de l'edat que els seus actes comencen a ser penalment punibles, és a dir a partir dels catorze anys. En aquestes investigacions, determinen aquest tipus de comportaments com a part important de l'aprenentatge i desenvolupament social d'aquests i destaquen alhora el seu caràcter lleu, episòdic i sense futurs efectes negatius (Vásquez, 2003).

Tot i això, és crucial continuar investigant per a poder dur una millor intervenció en els comportaments delictius en adolescents, ja que la intervenció en adults és menys efectiva i manca d'efectes positius. Una intervenció en una època tan important en el desenvolupament personal i social com és l'adolescència, facilitarà la possibilitat de modificar certs comportaments i aconseguir uns efectes a llarg termini que no permeten les dutes a terme amb joves i adults (Burns, Howell et al., 2003).

Hi ha certes característiques i elements personals que han demostrat ser de major risc que d'altres en la comissió d'actes delictius, i per aquest motiu és rellevant tenir-los en compte en el moment de voler realitzar recerca respecte a la delinqüència juvenil.

2.1.1. Factors de risc

Entre els factors de risc més rellevant en els adolescents trobem l'edat del primer delicte, els seus recursos econòmics, la presència d'un coeficient intel·lectual baix i una infància de baixa qualitat (Vásquez, 2003). Aquests són factors significants que augmenten la possibilitat de dur a terme conductes delictives per primera vegada, però hi ha altres factors que estan involucrats en què aquests comportaments continuïn i són principalment les relacions socials i l'entorn de l'adolescent. Tant la mateixa família com els progenitors o germans a amics i grup d'iguals amb tendències delictives que seran de gran influència en el manteniment d'aquestes activitats delictives (Farrington, 1992).

Hi ha moltes variables que participen en la delinqüència juvenil i les conductes antisocials: demogràfiques com el gènere, de context com ara viure en un barri marginal (Escola de Chicago), del tipus de conductes parentals segons el seu nivell de disciplina o educació, etc., totes poden tenir algun tipus de relació amb la delinqüència dels

adolescents. N'hi ha algunes que han estat concretament relacionades amb certs tipus de delinqüència com per exemple la conducta delictiva crònica i a llarg termini des d'una edat més jove i l'alcoholisme. En aquest tipus també s'inclouen els casos de problemes conductuals des de la infància, com per exemple la hiperactivitat, que poden ser indicadors d'un major risc de realització de conductes delictives i antisocials com l'abús de substàncies (Alonso, 2005).

Un altre factor de risc rellevant segons les investigacions d'Emler, Ohana i Dickinson (1990), és l'actitud envers l'escola, ja que aquesta és la primera institució amb una expressió d'autoritat (per exemple el professor a l'escola). Segons el tipus d'actitud i conformitat amb la figura d'autoritat que hagi tingut l'adolescent a l'escola, fan una correlació amb el tipus d'actitud que posteriorment tindrà amb les autoritats representants del sistema legal com pot ser un policia (Emler i Reicher, 1995).

2.1.2. Teories del desenvolupament social (*social development theories*)

El vincles socials com a factor de risc o, per contra, de protecció, ha generat diverses teories al respecte i entre elles estan les teories de desenvolupament social que recalquen posar l'atenció en els dèficits del desenvolupament de la personalitat i dels vincles socials que es formen durant la infància, ja que poden ser els precursors de conductes antisocials i delictives posteriors (Vásquez, 2003). Detecta i analitzar aquest tipus de vincles i els seus efectes ens ajudarà en la implementació d'estratègies preventives de la delinqüència juvenil.

Aquestes teories recalquen el paper de les relacions socials i com el comportament delictiu es nodreix i manté a través d'aquestes sobretot en els adolescents, ja que estan molt influenciats pels vincles amb els seus grups socials més importants com són la família, l'escola, el grup d'iguals i la comunitat. La qualitat i força d'aquests marcaran els comportaments futurs ja siguin prosocials o antisocials (Vásquez, 2003).

La influència d'aquests grups socials estarà marcat per aspectes personals com per exemple l'autocontrol que presenti l'adolescent. Segons la teoria del control de Gottfredson i Hirschi (1990) existeix el concepte d'autocontrol que s'adquireix durant la infància i el determinen com a l'element més influent sobre els comportaments antisocials i delictius, ja que amb un augment de l'autocontrol, es redueixen les possibilitats de dur a terme futurs comportaments delictius (Gottfredson i Hirschi, 1990).

En definitiva, aquestes teories consideren que els factors de risc de delinqüència i altres comportaments antisocials poden ser reduïts amb un augment dels vincles familiars i dels de l'escola, promovent vincles forts i prosocials per així reforçar alhora comportaments prosocials i una major implicació amb la família i l'escola que disminuiran els comportaments delictius i antisocials (Catalano i Hawkins, 1996).

2.2. La família com a factor criminològic

Entre els factors de risc relacionats amb conductes antisocials i delictives, trobem la família i els membres que hi formen part, com ara els progenitors. S'inclou com a factor de risc ja que, la família és la principal responsable d'inculcar els valors i normes de comportament als infants i, per tant, la negligència o absència d'exercir aquesta responsabilitat tindrà com a conseqüència un major risc de desenvolupar comportaments antisocials (València, 2010).

La família també influeix en el procés de socialització dels seus fills quan entren en l'adolescència ja que, formen part de la seva primera socialització i, les característiques i circumstàncies d'aquesta, repercutiran a com afronti les següents. Serà significativa la relació amb els pares: si és propera, si hi ha una bona comunicació, el nivell de supervisió i control sobre els fills, el tipus de disciplina, etc... Tots aquests elements jugaran un paper en la seva socialització amb el grup d'iguals i alhora en el risc de delinqüència juvenil (Kumpfer & Alvarado, 1998).

Per parlar de família, relacions familiars i els seus efectes, és necessari definir el concepte. Una definició utilitzada en investigacions d'aquest àmbit és que la família consisteix en "un conjunt organitzat i interdependent d'unitats lligades entre si per normes de comportament i funcions dinàmiques en constant interacció entre si i en un intercanvi permanent amb l'exterior". Aquesta definició està relacionada amb la teoria de sistemes que defineix la família com un sistema total configurat per subsistemes que s'autoregulen, es transformen i interaccionen amb altres sistemes externs en un procés constant de comunicació i interrelació (U. València, 2010).

Per tant, es pot dir que la família és un sistema actiu amb un funcionament propi explicat en els seus canvis i transformacions per adaptar-se a nous reptes i tensions, que poden ser interns a la família o externs. Els processos pels quals passa el grup familiar serà amb

l'objectiu final de la seva continuïtat i permetre el creixement dels seus membres (U. Valencia, 2010).

2.2.1. Tipologia familiar

Una manera d'entendre la família i el seu funcionament és saber quin tipus de família són segons les seves característiques, dimensions i ajustaments. El tipus de família es pot definir com “el conjunt d'atributs bàsics del sistema que caracteritzen i expliquen la seva forma d'avaluar la realitat i la seva manera d'actuar enfront seu” (M. Alonso, 2005). Segons aquests atributs i manera de funcionar, trobarem diferents tipus de famílies elaborats per diferents autors.

El model de tipologies familiar de McCubbin i Thompson (1987) proposa setze tipus de famílies segons les dimensions que presenten que poden tenir un nivell alt o baix. Les dimensions són segons si tenen una resistència familiar i coherència alta o baixa, una vinculació familiar i flexibilitat alta o baixa, el temps i la presència de rutines i la seva valoració alta o baixa, i tradicions i celebracions a nivell alt o baix.

Segons el nivell que presenten dins de la seva dimensió, hi ha quatre tipus de família que estan associats amb un ajustament familiar positiu, i aquest està valorat amb tres ítems: la satisfacció familiar, matrimonial i amb el desenvolupament dels fills, la salut física i emocional dels membres, i el benestar general de la família. Pel que fa a la resistència i coherència, el tipus amb un alt nivell en ambdós és la família regenerativa que és aquella amb la capacitat de mantenir la integritat familiar davant dificultats i tensions. Dins la dimensió de la vinculació i flexibilitat, la família resistent té un nivell alt en els dos i es caracteritza per tenir un sentiment d'unitat i maleabilitat com ara capacitat de recuperació davant de l'impacte de tensions. En el temps i rutines, i la seva valoració, hi ha el tipus de família rítmica que té la capacitat d'establir i valorar un patró familiar de predictibilitat i estabilitat. Per últim, en les tradicions i celebracions, hi ha la família tradicional que té interès per realitzar pràctiques que vinculen a la família amb el seu passat i futur (McCubbin i Thompson, 1987).

Aquest model també fa la distinció entre família potenciadora o família obstructiva segons les característiques anteriors. La família potenciadora té recursos familiars alts i, per tant, un bon nivell de funcionament i comunicació familiar. A l'altra banda de l'espectre, hi ha la família obstructiva que té baixos recursos familiars i poca vinculació i flexibilitat així com una mala comunicació (McCubbin i Thompson, 1987).

2.3. Funcionament i relacions familiars com a factor criminològic

Anteriorment, quan es duïen a terme investigacions sobre les variables familiars i la seva relació amb una conducta antisocial delictiva, se centraven principalment en com era l'estructura familiar o la seva composició, per exemple si era o no família monoparental o el nombre de germans. Aquestes investigacions han aportat resultats com ara que el consum de drogues i la delinqüència estan associats amb tenir més germans o amb l'absència de dues figures parentals a casa o en tenir una família desintegrada (Quiroz, Villatoro, Juárez, & et al., 2007).

Les investigacions que s'han dut a terme més recentment, però, canvien la perspectiva i se centren en el funcionament familiar. Aquest inclou les pràctiques dels progenitors en la criança i la qualitat de les relacions entre els membres de la família. S'ha arribat a la conclusió, amb els resultats, que aquestes variables tenen una relació més forta amb els comportaments delictius. D'exemple hi ha la investigació de Loeber i Stouthamer que donen importància a la influència de les interaccions entre els membres de la família com a element que comportarà que l'infant o adolescent adquireixi o inhibeixi patrons de conducta antisocial (Bartolo, 2002). Aquestes interaccions poden anar des d'abús infantil, la presència de problemes econòmics, humiliació, una educació basada en l'ús del càstig físic o ruptures dins la família, etc. que poden generar carències en el desenvolupament correcte de l'infant i propiciar conductes antisocials i delictives (Quiroz, Villatoro, Juárez, & et al., 2007).

Hi ha altres autors que s'han centrat en elements concrets de les relacions i funcionament familiar per esclarir l'origen de les conductes delictives o han creat models de família que suposen un major risc. El model del desenvolupament de problemes de conducta de Patterson i col·laboradors assenyalen que un funcionament familiar inadequat afavoreix l'aparició de conductes agressives en edats més joves. Per altra banda, en l'estudi de Matherne i Thomas (2002) conclouen que una baixa cohesió familiar augmenta la probabilitat d'implicació en conductes delictives, però únicament aplicable a famílies reconstituïdes i monoparentals. També l'estudi d'Ary, Duncan, Biglan & et al. (1999) que determinen que un elevat nivell de conflicte familiar, baixa implicació entre els membres i una inadequada supervisió parental augmenta les probabilitat de conductes problemàtiques en els seus membres (Alonso, 2005).

Els canvis en l'estructura familiar també generen efectes en el creixement dels fills i pot ser una potencial font de conflictes i disminució de la unió familiar. Des d'una separació o divorci, un nou integrant en el grup familiar, el tipus de paternitat o la situació laboral dels progenitors, etc. poden ser factors que generin més pressió i tensió entre els pares i fills, sobretot en una època complexa de canvis interns i externs com és l'adolescència. Aquests factors poden amenaçar l'estabilitat en el nucli familiar i empitjorar o invertir menys temps en l'educació dels fills (Alonso, 2005).

2.3.1. Els efectes de l'adolescència en el funcionament familiar

Respecte l'època de l'adolescència, és un moment en el creixement que genera canvis i transformacions en el funcionament familiar, ja que la interacció entre el fill i els progenitors canvia profundament. Per una banda, és una època de preguntar i qüestionar els seus coneixements i els que han adquirit del seu entorn proper i, per aquest motiu, ja no senten la necessitat de recórrer tant a les figures parentals per a consells i estan menys disposats a creure fermament tot el que aquests els expliquen. També sorgeixen noves fonts de conflictes com ara la necessitat d'una major independència del grup familiar que pot provocar conflictes en el funcionament familiar establert i els seus membres (Alonso, 2005).

Noves fonts de conflicte i de relació comporta una adaptació i transformació de les interaccions i normes familiars per a garantir la continuïtat de la família però també el creixement dels seus membres. Aquesta no deixa de ser una fase més del cicle familiar des de la seva formació. L'adolescència comporta renegociar components com la independència dels fills i el control que se'ls aplica per entendre i satisfer les seves noves necessitats. La finalitat és trobar la manera de combinar, per una banda, la unitat en el manteniment dels llaços efectius i el sentiment de pertinença al grup junt amb la tendència cap a la diferenciació i autonomia dels membres per l'altra banda (Alonso, 2005).

En definitiva, segons Carter i McGoldrick (1989), en aquesta etapa ha d'haver-hi una alta flexibilitat per acceptar els nous canvis en les relacions i interaccions entre els progenitors i fills adolescents per a mantenir el grup familiar estable alhora que es permet a l'adolescent moure's dins i fora d'aquest sistema.

A continuació, es tractaran els tres elements relacionats amb el funcionament familiar i la relació filio parental estudiats en aquest treball.

2.3.2. Temps (de qualitat) en família

L'educació i criança dels fills comporta temps i una bona conciliació de la vida laboral amb la vida familiar, per molts pares resulta difícil poder equilibrar aquests dos tot i que és molt significatiu pel benestar familiar i el sentiment d'unió dins el grup familiar. Un estudi dels Estats Units d'Amèrica indica que quasi la meitat dels pares enquestats en la investigació senten que tenen dificultats per equilibrar la feina i la seva vida familiar (Bellavia & Frone, 2005). La participació en l'educació i també en dur a terme activitats conjuntament, és un factor rellevant en el funcionament familiar que afecta de manera directa a altres elements relacionats, com la comunicació que hi haurà entre pares i fills o el vincle de confiança que es genera (Milkie, Kendig, Nomaguchi, & Denny, 2010).

Quan es parla de temps de qualitat en família no és només la quantitat total de temps que els pares inverteixen amb els fills, sinó també la qualitat d'aquest temps o el tipus d'activitats que realitzen amb ells, ja que són factors importants per a considerar que estan participant plenament en la seva vida. A més a més, cal tenir en compte que el benestar familiar estarà també condicionat a com se senten subjectivament el pare i la mare respecte al temps que passen amb els seus fills. Tant la qualitat dels temps que inverteixen com la manera en la qual se senten al respecte, si és suficient o insuficient i la qualitat que perceben, seran factors importants que influiran en l'equilibri percebut entre la vida laboral i familiar (Milkie, Kendig, Nomaguchi, & Denny, 2010).

Entre els tipus d'activitats que es consideren temps de qualitat invertit amb els fills s'inclou fer els àpats en família, jugar, llegit junts i ajudar-los amb els seus deures, projectes o educació en general. Aquestes activitats es consideren temps de qualitat perquè la participació conjunta en aquestes beneficia la relació i genera un vincle més proper entre els pares i els fills (Larson & Richards, 1994).

Dins el model de McCubbin i Thompson (1987) trobem la dimensió temps familiar i rutines familiars per reconèixer una tipologia familiar. Aquesta dimensió la defineixen com aquelles conductes i pràctiques que la família adopta i manté per a orientar i estructurar la vida familiar en patrons de vida previsibles. És a dir, dona importància a les rutines creades dins el grup familiar per al bon desenvolupament i enfortiment del companyonia entre pares i fills, també entre marit i muller, i tots els membres de la família així com els familiars més propers (València, 2010).

També afegeixen la dimensió de valoració del temps familiar i les seves rutines que es refereix al significat i importància que la família dona a aquest temps i rutines (València, 2010). El grau en què les famílies creuen en el valor dels temps junts per a promoure la unitat és significatiu, ja que la percepció subjectiva del temps de qualitat és una variable estudiada per entendre de millor manera com els pares organitzen la seva vida laboral i familiar, o la seva intencionalitat per aconseguir una millor conciliació, ja que consideren el temps familiar com un element útil de la relació amb els seus fills.

En aquestes dues dimensions es descriuen la tipologia de famílies rítmiques. En aquestes dimensions poden estar a nivell alt o baix, segons el nivell es trobaran quatre tipus de famílies: famílies desestructurades, intencionals, estructurades i rítmiques. Les famílies rítmiques tenen el nivell més alt de les dues dimensions i promouen les rutines i vida familiar unida a través de més temps de qualitat perquè li donen un alt valor, i a l'altra banda trobem les famílies desestructurades que tenen poques rutines i poc temps compartit perquè no valoren aquestes pràctiques (Alonso, 2005).

La importància del temps compartit en família ha estat estudiat per diferents investigadors durant moltes dècades, ja que la vida laboral dels progenitors, sobretot la figura paterna, ha suposat un obstacle per aconseguir un temps compartit de qualitat amb els seus fills i en conseqüència dificultats per tenir una relació més propera que també comporta que hi hagi més comunicació i participació en l'educació. Ja en feia menció Otto (1963) en la seva investigació sobre les catorze forces familiars entre les quals es trobaven el respecte mutu entre els membres de la família, l'interès per la unitat familiar, la lleialtat i cooperació interfamiliar, l'habilitat per comunicar-se i relacionar-se amb els fills o l'amor i la comprensió (Alonso, 2005).

2.3.3. Comunicació pares i fills

Un estudi dut a terme per Loeber et al. (2000) va relacionar la qualitat de la comunicació entre pares i fills amb les conductes delictives. El seu resultat va ser que: els adolescents que cometien més conductes delictives, tenien més problemes de comunicació amb els seus pares i, per contra, els que en cometien menys tenien una comunicació més oberta i fluida amb els seus progenitors i utilitzaven més el diàleg per resoldre els seus conflictes (Alonso, 2005). Per tant, es pot dir que la comunicació com a element en el funcionament familiar i la interacció entre pares i fills juga un paper rellevant en el risc de realitzar conductes antisocials delictives.

La comunicació familiar és important al voler valorar la naturalesa i qualitat de la vida familiar, ja que està relacionada positivament amb la percepció de vinculació al grup i d'adaptabilitat davant els conflictes així com fomenta la cohesió i unitat. Tots aquests recursos guanyaran rellevància quan comencin els nous ajustos, transformacions i adaptació que comporten l'època de l'adolescència dels fills (València, 2010).

Són varis els autors que han destacat les conseqüències que generen una mala comunicació, com ara Herrero (1992) que vincula la coerció i la negligència amb problemes en la comunicació durant l'adolescència. Per altra banda, una família que promogui una disciplina adequada en la qual els pares han establert una relació de suport amb els fills, presentarà menys problemes de comunicació, i per tant d'adaptació en l'adolescència, que una família que faci ús del xantatge emocional, de les crítiques destructives i imposicions de regles en el funcionament familiar (Alonso, 2005).

És important que en les relacions i funcionament familiar es promoguin habilitats de comunicació positiva com l'empatia, escolta reflectida i suport perquè els membres del grup puguin transmetre les seves necessitats i noves preferències al respecte al grup familiar i la seva unitat. Una comunicació negativa no permetrà aquest intercanvi i aquestes deficiències poden generar baixa autoestima (Noller i Callan, 1991), un ajustament escolar deficient (Sporakowski i Eubanks, 1976) o un nivell de benestar menor (Bachman, 1970).

Cal tenir en compte que en la nova xarxa social de la qual es compon l'adolescent, i en la que es relaciona en aquesta nova època i fase de desenvolupament, disminueixi la comunicació entre pares i fills (Herrero, 1992) i en conseqüència es creen nous patrons d'interacció per aconseguir un millor funcionament familiar (Alonso, 2005).

2.3.4. Estil educatiu: nivell de disciplina

Buelga i Lila (1999) van definir en el seu estudi sobre el funcionament familiar una sèrie de factors de risc i entre aquests es trobava la disciplina familiar, que depèn de les seves característiques tindrà uns efectes positius o negatius sobre el fill i els mateixos pares. Entre el tipus de disciplina negativa per un bon ajustament social incloïen una disciplina paterna inadequada, rebuig patern o imposar càstigs per actes lleus. Dins els factors de risc també comptaven amb el tipus d'educació i relació que s'estableix amb els fills. Entre aquests, el tipus parentals com ara una criança deficient o negligència, també pel que fa a la transmissió de valors que hi hagi una confusió en quins són i com es transmeten dins

el nucli familiar, així com el modelatge en el sentit de com és la figura referent del fill, a qui prenen com a model a seguir (Buelga & Lila, 1999).

Per altra banda, algunes investigacions han arribat a la conclusió que una de les variables de més valor predictiu pel primer delictes és el tipus de disciplina familiar i els estils familiars (Alonso, 2005). Respecte a la disciplina i educació parental, Goleman (1995) va definir tres estils de paternitat emocionalment inadequats per al bon desenvolupament i ajustament dels fills: l'estil *laissez-faire* (deixar fer), una desatenció total dels sentiments dels fills i el menys preu pels sentiments dels fills. Segons el tipus de paternitat es podran observar unes conseqüències diferents, per exemple en la investigació de Fletcher, Steinberg i Sellers (1999) conclouen que els estils parentals no autoritaris o democràtics, d'un o dels dos progenitors, s'associen negativament amb el nivell acadèmic i el funcionament social, i, per altra banda, s'associa positivament amb l'existència de problemes de conducta en els adolescents. A més a més, són infants que mostren una major dificultat d'adaptació tant en l'àmbit familiar, tenint més conflictes amb els seus pares, com en l'àmbit social, amb problemes en relacionar-se amb els altres per culpa de conductes agressives i hostils (Alonso, 2005).

Els resultats de Loeber et al. (2000) confirmen les investigacions anteriors. En el seu estudi exposa que els adolescents implicats en conductes delictives, sobretot els que participen en fets més greus, van ser el que comunicaven tenir un estil de disciplina amb un alt nivell de càstigs físics. En la banda contrària, els que gaudien d'un estil parental basat en el suport presentaven un major nivell de benestar. En definitiva, els adolescents que tenen una relació de suport amb els seus pares que inclou major sensibilitat, implicació i estil de comportament consistent, realitzen menys conductes delictives i presenten menys simptomatologia depressiva, i en general més autoeficàcia a l'escola i rendiment acadèmic (Juang & Silbereisen, 2002).

Els autors es posen d'acord en el fet que tan perjudicial pot ser la carència com l'excés de control, ja que aquestes poden generar conductes rebels i agressives. De la mateixa manera, troben que durant el transcurs de l'adolescència el nivell de control exercit pels pares disminueix amb la intenció d'adaptar-se a l'augment de maduresa i noves necessitats dels seus fills (Alonso, 2005).

3. PREGUNTA D'INVESTIGACIÓ I HIPÒTESIS

La pregunta d'investigació que dona raó a aquest treball és la següent:

- Els adolescents que tenen una pitjor relació amb els seus pares realitzen més comportaments antisocials delictius?

La variable dependent de la investigació és la quantitat de comportaments antisocials delictius que cometen els adolescents i aquesta es relacionarà amb tres variables explicatives que serviran per definir si hi ha una bona o mala relació amb els seus pares. Les tres variables són: i. la dedicació de temps de qualitat; ii. grau de comunicació; iii. estil educatiu, en el grau de disciplina. Aquestes tres variables explicatives ens permeten formular les següents hipòtesis en relació amb la variable dependent:

- Hipòtesis 1: Els adolescents que passen menys temps de qualitat amb els seus pares, han realitzat més conductes antisocials delictives.
- Hipòtesis 2: Els adolescents que es comuniquen més amb els seus pares, han realitzat menys conductes antisocials delictives.
- Hipòtesis 3: Els adolescents que tenen uns pares que tenen un estil educatiu més estricte (els hi posen més normes de comportament/els castiguen més quan incompleixen les normes o fan les coses malament), han realitzat més conductes antisocials delictives.

De la primera variable, la dedicació de temps de qualitat, s'espera una correlació negativa amb la realització de comportaments antisocials delictius, ja que a menys temps de qualitat, més comportaments delictius. El mateix passa amb la segona variable, ja que a un nivell de comunicació major, s'esperen menys conductes antisocials delictives. Per contra, en la tercera s'espera una correlació positiva amb la variable dependent, ja que a un estil educatiu més estricte (amb més disciplina), més conductes antisocials delictives.

4. METODOLOGIA

A continuació s'explica el treball de camp dut a terme per a rebutjar o no les hipòtesis plantejades respecte a la relació entre la presència o absència de conductes antisocials delictives en adolescents i la seva relació amb els seus progenitors, contemplant els aspectes del temps de qualitat, educació i comunicació. Per aquest motiu, es va decidir realitzar un breu qüestionari perquè una mostra d'adolescents el respongués i, a través de les seves respostes, fer l'anàlisi de resultats. En la realització d'aquest treball de camp he tingut certes limitacions i replantejaments respecte al contingut del qüestionari que exposaré a continuació.

4.1. Participants

La mostra que es va escollir per a respondre els qüestionaris són adolescents d'entre 15 i 16 anys. Per a facilitar l'accés a una major mostra, es va contactar amb diversos instituts de l'àrea metropolitana de Barcelona amb la finalitat de què els estudiants de quart d'ESO (entre 15 i 16 anys) responguessin el qüestionari, però, a causa de l'absència de resposta per part de tots els instituts de la zona amb els que es va contactar (a excepció d'un que va respondre, però no va acceptar la proposta), es va decidir contactar amb els instituts d'Igualada (la ciutat on visc). Es va contactar amb tots els instituts públics i concertats d'Igualada amb estudiants de quart d'ESO (vuit en total) per a augmentar la possibilitat de resposta i que aquesta fos positiva. A més a més, companyes del grau van ajudar a augmentar la mostra amb unes 20 persones conegudes del seu entorn que complien el requisit de l'edat i van realitzar el mateix procediment que amb els instituts, amb la pertinent explicació i resolució de dubtes. Alhora, van servir com a mostra de prova pel qüestionari.

Finalment, es va aconseguir una mostra de 213 adolescents provinent d'Igualada, Barcelona i Manresa d'instituts tant públics com concertats. De la mostra, el 50,2% (107) són homes, el 48,4% (103) són dones i 3 persones són de gènere no binari. Respecte a l'edat, el 61,03% (130) tenen 15 anys i la resta, menys una persona que en té 17, tenen 16 anys (38,5%). L'estructura familiar que predomina és la família nuclear completa (77,9%) ja siguin un pare i una mare, dos pares o dues mares. En segon lloc, es troba la família monoparental amb un 16% i la família reconstituïda o adoptiva en quatre casos. Més de

la meitat (56,3%) tenen un germà, el 24,4% (52) en tenen dos, 23 adolescents són fills únics i el 8,5% són famílies nombroses (tres o més germans).

També se'ls va preguntar pel seu rendiment en els estudis i quasi la meitat (49,3%) considera que es troben en un nivell mitjà (“Em va prou bé en els estudis”), en segon lloc, trobem el 38,5% que apunten treure bones notes i, finalment, el 12,2% que suspèn sovint. Per altra banda, també se'ls pregunta sobre la feina i estudis dels seus pares. Respecte a els estudis, els resultats estan bastant igualats, però pel capdavant està amb el 37,6% que responen que els seus pares no tenen estudis universitaris. En segon lloc, està el 31,9% que afirma que només un dels dos pares té estudis universitaris, i amb el 30,5% els que els seus dos pares tenen estudis universitaris.

Per últim, també m'interessava conèixer la situació laboral dels seus pares, ja que aquesta té relació amb el temps diari que els pares poden invertir amb els seus fills. En el 83,6% dels casos els dos pares (o únic progenitor) treballen, el 15,5% d'enquestats té un progenitor que no treballa, i finalment hi ha dos casos en què cap treballa.

4.2. Instruments

L'instrument utilitzat en el treball de camp per a recollir les dades és un qüestionari que s'ha elaborat a partir d'altres qüestionaris fiables creats i utilitzats per investigadors en l'àmbit en el que s'ha centrat aquest estudi. El qüestionari està compost de tres parts: en la primera part consten les preguntes en respecte a les característiques bàsiques dels individus i variables personals que es volen estudiar, com ara l'estructura familiar, el rendiment acadèmic i els estudis i ocupació dels pares; la segona part conté les preguntes en respecte a quins tipus de comportaments antisocials delictius han realitzat els adolescents, com ara robar algun objecte o lesionar a algú; i en la tercera part es troben les preguntes sobre la relació què té l'adolescent amb els seus pares des del temps que passen junts, l'educació que rep i la comunicació que presenten entre aquests. En total el qüestionari consta de vint-i-una preguntes que es poden respondre en cinc minuts, però que conté la informació necessària per a comprovar les hipòtesis.

Per elaborar les preguntes sobre el comportaments antisocials delictius, s'ha utilitzat l'escala de conducta antisocial i delictiva d'Andreu i Peña (2013) amb la base de l'escala de Rubini i Palmonari (1995). L'escala original consta de vint-i-cinc ítems, s'ha reduït als dotze que s'ha considerat més rellevants per tenir una aproximació de certs tipus de

comportaments antisocials i/o delictius que poden haver comès. Entre els comportaments se'n troben de "predelictius", que no són expressament delictius, però si desviat de les normes i regles socials com ara viatjar en transport públic sense pagar, conduir un vehicle sense permís o autorització. En segon lloc, comportaments vandàlics que són delictius i estan realitzats sobre objectes o propietats i se'ls preguntava si havien produït danys a mobiliari urbà (grafits i/o destrosses a senyals de trànsit, banc, contenidors...). En tercer lloc, infraccions contra la propietat que se'ls preguntava si havien entrat sense permís en una propietat pública o privada, si havien robat a algú o en un establiment, i si havien comprat o venut que sabia o sospitava que era robat. En quart lloc, la realització de comportaments violents i se'ls preguntava si havien amenaçat a algú amb una arma o amb intenció de pegar-li per aconseguir un benefici, si havien participat en baralles grupals o algun tipus de violència en grup i si havien exercit violència i/o lesionat a algú. Finalment, sobre el consum d'alcohol i drogues que se'ls preguntava si havien consumit algun tipus d'alcohol (cervesa, vi, licors, combinats...) i si havien consumit cànnabis i /o haixix. Aquesta classificació està extreta de l'estudi d'Andreu i Peña (2013).

En la tercera part, es fan preguntes sobre la relació amb el seu pare que estan agafades o inspirades en el qüestionari de comunicació familiar d'Olson i col·laboradors (1982) i el qüestionari d'avaluació del sistema familiar d'Olson, Portner i Lavee (1985). Les preguntes estan formulades en relació amb les tres variables explicatives plantejades en les hipòtesis: el temps de qualitat, la comunicació amb els pares i l'estil educatiu (nivell de disciplina). En les preguntes no es fa distinció entre el pare i la mare, ja que no és l'objectiu del present estudi, per tant, l'enquestat pot contestar en referència al pare i/o la mare. La resposta de les preguntes es basa en l'escala de Likert (1932) amb cinc opcions de resposta de l'1 al 5 en la que 1 és mai i 5 és sempre.

Pel que fa al temps de qualitat, es formulen quatre preguntes: si passen temps lliure amb el seu pare/mare, si fa activitats juntament, si el seu pare/mare l'ajuda amb les tasques de l'institut i si li dona atenció i l'ajuda quan té un problema. Respecte a la variable de la comunicació amb els progenitors, es formulen dues preguntes: si el seu pare/mare parla amb ells/es del que els preocupa i interessa i si a casa comenten els seus problemes personals. Per la variable estil educatiu, es formulen quatre preguntes: si el seu pare/mare els explica per què una cosa està bé o malament, si els posa normes de comportament, si els posa càstigs quan fan les coses malament i/o incompleixen les normes i si influeixen en la seva manera de pensar. Per acabar, es demana una opinió més personal sobre la seva

relació familiar i se'ls pregunta si se senten còmodes amb el seu pare/mare, si els agrada passar temps amb els seus pare/s i/o mare/s i si senten que tenen una família unida.

4.3. Procediment

El treball de camp es divideix en tres parts: la recerca de la mostra, realització del qüestionari i recopilació de dades, i l'anàlisi i càlcul de les dades obtingudes. En primer lloc, va suposar un repte aconseguir la mostra, ja que de quasi tots els instituts amb els quals es va contactar no vaig rebre resposta. Tot i així, es va poder realitzar el qüestionari en dos instituts de la ciutat d'Igualada i altres adolescents coneguts o d'amistats d'edat similar, duent a terme en tots els casos el mateix procediment explicatiu.

A tots els instituts se'ls va enviar un correu on em presentava i explicava les intencions de la meva col·laboració amb el centre, així com la possibilitat de veure el qüestionari abans d'acceptar la proposta. Es demanava que pogués assistir presencialment a passar el qüestionari per generar una major confiança en els enquestats, ja que els demanava informació personal que potser no estaven disposats a compartir o no estaven segurs de l'ús que se'n faria. Per tant, vaig acudir als centres per respondre qualsevol dubte, assegurar l'anonimat de les respostes i garantir l'ús exclusiu de les dades per aquest treball.

Vaig escollir el qüestionari com a eina de treball, ja que era el més adient pel meu tipus d'investigació i tenia avantatges com ara el temps breu que suposava respondre'l i la facilitat amb la qual puc utilitzar les dades recopilades. Vaig fer ús de l'aplicació *Google Forms* per compartir-lo i recopilar les dades. Aquesta eina donava la possibilitat de marcar les preguntes com a obligatòries per evitar abstencions en les preguntes més rellevants sobre la relació dels adolescents amb els pares. En aquestes preguntes, la resposta constava d'una escala de Likert de l'1 al 5 (sent 1 mai i 5 sempre) per oferir més rang de resposta i concreció.

Un cop obtingudes totes les respostes que vaig poder aconseguir, vaig passar a l'anàlisi dels resultats. Primer de tot vaig observar la distribució de les respostes i els valors més predominants en les dades personals. Amb aquestes dades vaig poder identificar de millor manera quines eren les característiques de la meua mostra i les dades més rellevants dins d'aquesta. En segon lloc, vaig procedir a fer una mirada general en la quantitat de comportaments antisocials i/o delictius realitzats pels adolescents enquestats per veure

quins predominaven i observar que tenia 201 respostes, ja que hi havia persones que no havien realitzat cap d'aquells comportaments.

Per altra banda, també vaig observar els resultats de les preguntes respecte a la relació entre l'adolescent i els seus pares, i en general la distribució dels valors en les preguntes eren bastant similars. En vàries preguntes, la resposta més escollida era la central (el valor 3, alguns casos el valor 3 i 4) amb més respostes cap als valors superiors en la majoria de les preguntes. Amb aquesta informació obtinguda, havia de procedir a fer el test de les tres hipòtesis plantejades per a respondre la pregunta d'investigació plantejada.

5. RESULTATS

5.1. Resultats dels comportaments delictius antisocials

De les 213 persones que van respondre el qüestionari, 201 han realitzat algun tipus de comportament delictiu antisocial. Els valors van des dels zero comportaments a la totalitat d'aquests (12). La mitjana de la mostra dels comportaments delictius és de 3,79, és a dir, entre 3 i 4 comportaments. Per altra banda, la mediana és 3 i la moda 1, així que els casos més repetits són els que van respondre només un comportament. Pel que fa als quartils, el primer el trobem en el número 1 de comportaments, fet que no sorprèn, ja que és la resposta més repetida, i el segon quartil el trobem al número 5 de comportaments, que es troba quasi a la meitat dels comportaments totals (6).

Tots els tipus de comportaments delictius antisocials han rebut resposta, però cap ha sigut comès pels 201 que han respost la pregunta. El comportament delictiu antisocial que ha sortit com el més realitzat és haver consumit algun tipus d'alcohol, amb 155 respostes que representa el 77,1% dels 201 que han respost. En segon lloc, amb 126 respostes, es troba haver entrat sense permís en una propietat pública i/o privada que han comès el 62,7% i el tercer comportament amb més respostes és haver robat algun objecte d'una botiga, amb 112 que suposa el 55,7% dels 201 enquestats que han comès algun d'aquests comportaments. Entre els comportaments amb menys respostes es troben haver comprat o venut un objecte que sabien o sospitaven que era robat, en últim lloc, amb 13 respostes representant el 6,5%; en penúltim lloc, haver amenaçat a algú amb una arma o amb intenció de pegar-li per aconseguir un benefici amb 15 respostes i representant el 7,5%; i haver participat en baralles grupals o algun tipus de violència en grup amb 22 respostes i sent el 10,9% de les respostes.

5.2. Resultats de les afirmacions sobre la relació familiar

Els resultat de les respostes sobre la relació familiar tenen patrons similars depenent de les preguntes i consten de 213 respostes cadascuna, ja que estaven marcades com a preguntes obligatòries. En totes les preguntes hi ha més d'una resposta pels cinc valors i el valor més repetit (la moda) és el 4, mentre que el valor menys escollit és l'1. La mitjana dels valors entre totes les preguntes és 3,59, per tant, entre 3 i 4. A continuació es donarà informació estadística de cada afirmació del qüestionari.

En l'afirmació de "Passo temps lliure amb el meu pare/mare", la mitjana és similar a la general amb un 3,31, però el valor més escollit és el 4 representant el 37,1% (79) de les respostes, en segon lloc, el 3 i el que menys el valor 1 amb 10 respostes. Hi ha una distribució similar, amb forma de paràbola invertida, en l'afirmació "Quan estic amb el meu pare/mare fem activitats junts", amb una mitjana de 3,028 i sent també el número més escollit amb 65 respostes representant el 30,5%, però el segon valor més escollit és el 2 (60), no el 4. En la tercera afirmació, que és "El meu pare/mare m'ajuda, quan ho necessito, amb les tasques de l'institut", les dades estan més equilibrades i, tot i que la mitjana és 3 (ja que és el valor central), el valor més escollit és el 5 representant el 25,4% (54) i el menys escollit el 2, passant el valor 1 per davant.

L'afirmació "El meu pare/mare m'explica per què una cosa està bé o malament" té una clara línia ascendent de l'1 al 5, ja que el valor més escollit és el 5 representant el 47,9% (102) i el que menys l'1 amb 4 respostes. La mitjana és 4, ja que el 77,9% de les respostes es troben entre 4 i 5. Passa una cosa similar amb l'afirmació "El meu pare/mare posa normes de comportament", però el valor més escollit és el 4 (36,2%) i el següent el 5 (29,1%); la mitjana en aquest cas també és 4. En el cas de l'afirmació "El meu pare/mare em castiga quan faig les coses malament i/o incompleixo les normes" hi ha de nou els valors més distribuïts, però també en línia ascendent de l'1 al 4, sent el 4 el valor més escollit amb un 26,3% (56) i el que menys l'1 (11,3%); la mitjana en aquesta afirmació és 3,29. També dins les afirmacions sobre l'estil educatiu, trobem l'afirmació "El meu pare/mare influeix en la meua manera de pensar" amb la moda al valor 3 suposant el 31 de les respostes i la mitjana a 2,94; en aquest cas també s'observa una petita paràbola invertida en la distribució dels valors, tenint el 4 més respostes que el 2 i sent el 5 el valor menys escollit amb 19 respostes.

En l'afirmació "El meu pare/mare em dona atenció i m'ajuda quan tinc un problema", quasi la meitat de les respostes estan en el valor 5 sent el 48,4% d'aquestes i la mitjana es troba en el valor 4,085; en segon lloc, trobem el valor 3 amb el 27,7% (59) i els valors 1, 2 i 3 amb poca representació. Aquesta distribució ascendent de l'1 al 5 en les dades continua, però de manera més equilibrada, en l'afirmació "El meu pare/mare parla amb mi del que em preocupa i interessa", ja que el valor més repetit és el 5 amb 72 respostes (el 33,8%) i la mitjana a 3,79. En canvi, en l'afirmació "A casa comentem els nostres problemes personals" hi ha una alta representació en tots els valors, sent el 5 el menys

escollit; la mitjana és 2,91 i el valor més escollit el 4 (53 respostes), en segon lloc, es troba el valor 2 (45 respostes) i igualats en tercera posició el valor 1 i 3 amb 43 respostes.

Per acabar, les tres afirmacions sobre una valoració personal més general de la relació familiar. En primer lloc, l'afirmació "Em sento còmode amb el meu pare/mare" en la que la mitjana és 4,29 i predominen les respostes als valor més alts, el 5 com a valor més escollit ocupant el 51,6% (110) de les respostes i el valor 4, en segon lloc, amb el 31,5%; les respostes dels valors 1 i 2 ocupen menys del 5%. Amb l'afirmació "M'agrada passar temps amb els meus pare/s i/o mare/s" trobem la mateixa situació, però més distribuïda entre els tres valors més alts, ja que el valor més escollit és el 5 amb el 39,4% de les respostes i, en segon lloc, el 4 amb el 35,2%, la mitjana és 4,04. Per altra banda, els valors 1 i 2 no superen el 10% de representació. Finalment, l'afirmació "Sento que tinc una família unida" que presenta la mateixa situació que l'anterior: el valor més escollit és el 5 amb un 38,5%, el segon valor el 4 amb un 32,4% i la mitjana és 3,84, ja que els valors més petits tenen més representació que en el cas anterior.

5.3. Test de les hipòtesis

Abans de poder fer el test d'hipòtesis, cal calcular els valors necessaris per a dur-lo a terme. Els valors són: la desviació estàndard de la mostra, la desviació estàndard tipificada i la mitjana de cada valor (1 a 5) de les afirmacions. Per una banda, la mitjana dels comportaments delictius de la població és 3,79. La desviació estàndard de la mostra es calcula fent l'arrel quadrada d'una divisió, en la que al numerador s'ha de realitzar la suma de tots els valors observats de x restats per la mitjana de la variable x i elevat al quadrat, i en el denominador el nombre total d'observacions. Amb la desviació estàndard, es pot calcular la desviació estàndard tipificada i la seva fórmula és la divisió entre la desviació estàndard i l'arrel quadrada del nombre total d'observacions que és 213. El resultat és 0,19, serà la dada de referència per utilitzar la fórmula del valor z .

La formulació de les hipòtesis nul·la i alternativa s'estableixen a partir de la mitjana dels comportaments delictius del total de la població estudiada i es compara amb la mitjana de comportaments delictius dels adolescents que han contestat un dels valors (1 a 5) de les afirmacions que es fan servir per al test d'hipòtesis, i així establir una relació entre el valor que han respost i el nombre de comportaments delictius. Segons la hipòtesi, es voldrà demostrar que la mitjana dels que han posat un valor concret és més gran o més petita que la mitjana de la població.

Per a fer el test d'hipòtesis s'havia de calcular la mitjana amb la qual es compararia la mitjana de comportaments delictius del total d'observacions. Primer de tot, per a cada afirmació s'han agrupat els individus que han escollit el mateix valor (de l'1 al 5) per a poder observar el nombre de comportaments delictius que han comès. Per a poder relacionar el nombre de comportaments delictius amb el valor que han escollit, s'ha calculat la mitjana dels comportaments delictius dels adolescents de cadascun dels cinc valors. A continuació s'exposen els resultats de cada hipòtesi.

Per a mostrar de manera més visual els resultats, es creen dues taules amb les mitjanes de totes les hipòtesis i una altra amb el valor z obtingut dels càlculs elaborats. En primer lloc, la taula de les mitjanes de cada valor de cada afirmació utilitzada per acceptar o rebutjar la hipòtesi:

	MITJANES COMPORTAMENTS DELICTIUS				
MITJANES VALORS	H ₁ temps de qualitat	H ₂ comunicació I	H ₂ comunicació II	H ₃ estil educatiu I	H ₃ estil educatiu II
1	5,46	4,45	5,19	4,33	3,96
2	4,52	4,20	3,53	4,05	3,98
3	3,05	4,35	3,56	4,05	3,48
4	3,60	3,81	3,53	3,52	3,66
5	3,41	3,22	2,93	3,76	4

En totes les afirmacions, menys la segona de la H₃, la mitjana de comportaments delictius comesos més alta és la del valor 5. I en dues afirmacions, la mitjana del valor 1 és la més baixa. La diferència més alta entre els valors 1 i 5 la trobem en la segona afirmació de la H₂ i les mitjanes més agrupades són les de la segona afirmació de la H₃.

En segon lloc, els valors z obtinguts de tots els valors de les afirmacions de totes les hipòtesis. Els valors z marcats amb un asterisc (*) són en els que la hipòtesi nul·la s'ha rebutjat i s'accepta la hipòtesi alternativa:

VALORS	VALOR Z				
	H ₁ temps de qualitat	H ₂ comunicació I	H ₂ comunicació II	H ₃ estil educatiu I	H ₃ estil educatiu II
1	9,013*	3,054	7,348	2,842*	0,088
2	3,922*	2,164	-1,351	1,356	0,974
3	-4	2,948	-1,220	1,362	-1,641
4	-0,998	0,091	-1,377	-1,424	-0,680
5	-2,031	-2,982*	-4,521*	-0,168	1,105

5.3.1. Hipòtesis 1: temps de qualitat i comportaments delictius antisocials

En aquesta primera hipòtesi s'espera que els adolescents que passen menys temps de qualitat amb els seus pares han comès de mitjana més comportaments delictius que els que passen més temps. Per tant, els que han valorat l'afirmació "Quan estic amb el meu pare/mare fem activitats junts" amb un 1 o 2 que es tradueix com a mai o molt poc, s'espera que hagin comès més comportaments delictius de mitjana que els que han valorat l'afirmació amb 4 o 5. Per a fer el test, es formularan les següents hipòtesis:

- H₀: El nombre de comportaments delictius mitjà dels que han valorat el seu temps de qualitat en 1 és $\leq 3,79$.
- H_a: El nombre de comportaments delictius mitjà dels que han valorat el seu temps de qualitat en 1 és $> 3,79$.

Com que el nivell de significança és 0,05 i s'espera que la mitjana de comportaments delictius que han escollit el valor 1 sigui més gran que la mitjana de la població estudiada, el nostre valor crític és 1,96 i es rebutjarà la H₀ si el valor z es troba a la dreta d'aquest. L'aplicació de la fórmula del valor z serà la resta de la mitjana del valor 1 (5,46) menys la mitjana del total de les observacions (3,79) i el resultat dividit per la desviació estàndard tipificada (0,19). El valor z resultant és 9,013 i com es troba a la dreta del valor crític (1,96) i, per tant, a la zona de rebuig, es rebutja la hipòtesi nul·la i s'accepta la hipòtesi alternativa.

5.3.2. Hipòtesis 2: comunicació i comportaments delictius antisocials

En la segona hipòtesis s'espera que els adolescents que passen tenen una millor comunicació amb els seus pares han comès de mitjana menys comportaments delictius que els que es comuniquen menys. Per tant, els que han valorat l'afirmació "El meu pare/mare parla amb mi del que em preocupa i interessa" amb un 4 o 5 que es tradueix com sovint o sempre, s'espera que hagin comès menys comportaments delictius de mitjana que els que han valorat l'afirmació amb 1 o 2. També s'utilitzarà per aquest test d'hipòtesis l'afirmació "A casa comentem els nostres problemes personals" esperant el mateix resultat que l'altre. En aquest cas les hipòtesis seran a la inversa: el valor crític serà -1,96 i es rebutjarà la hipòtesi nul·la quan el valor z es trobi a l'esquerra del valor crític.

TEST D'HIPÒTESIS PER L'AFIRMACIÓ: "EL MEU PARE/MARE PARLA AMB MI DEL QUE EM PREOCUPA I INTERESSA"

Per a fer el test, es formularan les següents hipòtesis:

- H_0 : El nombre de comportaments delictius mitjà dels que han valorat la comunicació amb el seu pare/mare en 5 és $\geq 3,79$.
- H_a : El nombre de comportaments delictius mitjà dels que han valorat la seva comunicació amb el seu pare/mare en 5 és $< 3,79$.

L'aplicació de la fórmula del valor z serà la resta de la mitjana del valor 5 (3,22) menys la mitjana del total de les observacions (3,79) i el resultat dividit per la desviació estàndard tipificada (0,19). El valor z resultant és -2,982 i com es troba a l'esquerra del valor crític (-1,96) i, per tant, a la zona de rebuig, es rebutja la hipòtesi nul·la i s'accepta la hipòtesi alternativa.

TEST D'HIPÒTESIS PER L'AFIRMACIÓ: "A CASA COMENTEM ELS NOSTRES PROBLEMES PERSONALS"

Per a fer el test, es formularan les següents hipòtesis:

- H_0 : El nombre de comportaments delictius mitjà dels que han valorat la comunicació familiar en 5 és $\geq 3,79$.
- H_a : El nombre de comportaments delictius mitjà dels que han valorat la seva comunicació familiar en 5 és $< 3,79$.

L'aplicació de la fórmula del valor z serà la resta de la mitjana del valor 5 (2,93) menys la mitjana del total de les observacions (3,79) i el resultat dividit per la desviació estàndard tipificada (0,19). El valor z resultant és -4,521 i com es troba a l'esquerra del valor crític (-1,96) i, per tant, a la zona de rebuig, es rebutja la hipòtesi nul·la i s'accepta la hipòtesi alternativa.

5.3.3. Hipòtesis 3: estil educatiu i comportaments delictius antisocials

En la tercera hipòtesis s'espera que els adolescents que tenen un estil educatiu amb més disciplina (més normes de comportaments i càstigs per incompliment) han comès de mitjana més comportaments delictius que els que tenen un estil educatiu menys estricte. Per aquest motiu, els que han valorat l'afirmació "El meu pare/mare posa normes de comportament" amb un 4 o 5 que es tradueix com sovint o sempre, s'espera que hagin comès més comportaments delictius de mitjana que els que han valorat l'afirmació amb 1 o 2. De la mateixa manera amb l'afirmació "El meu pare/mare em castiga quan faig les coses malament i/o incompleixo les normes".

TEST D'HIPÒTESIS PER L'AFIRMACIÓ: "EL MEU PARE/MARE POSA NORMES DE COMPORTAMENT"

Per a fer el test, es formularan les següents hipòtesis:

- H_0 : El nombre de comportaments delictius mitjà dels que han valorat la imposició de normes de comportament en 5 és $\leq 3,79$.
- H_a : El nombre de comportaments delictius mitjà dels que han valorat la imposició de normes de comportament en 5 és $> 3,79$.

L'aplicació de la fórmula del valor z serà la resta de la mitjana del valor 5 (3,76) menys la mitjana del total de les observacions (3,79) i el resultat dividit per la desviació estàndard tipificada (0,19). El valor z és -0,168 i com es troba a l'esquerra del valor crític (1,96) no es rebutja la hipòtesi nul·la, ja que es el valor z es troba a la zona d'acceptació de la H_0 . Però pel valor 1, el valor z és 2,842 i com es troba a la dreta del valor crític, sí que es rebutja la H_0 i s'accepta l'alternativa.

TEST D'HIPÒTESIS PER L'AFIRMACIÓ: "EL MEU PARE/MARE EM CASTIGA QUAN FAIG LES COSES MALAMENT I/O INCOMPLEIXO LES NORMES"

Per a fer el test, es formularan les següents hipòtesis:

- H_0 : El nombre de comportaments delictius mitjà dels que han valorat la imposició de càstigs per l'incompliment de les normes de comportament en 5 és $\leq 3,79$.
- H_a : El nombre de comportaments delictius mitjà dels que han valorat la imposició de càstigs per l'incompliment de normes de comportament en 5 és $> 3,79$.

L'aplicació de la fórmula del valor z serà la resta de la mitjana del valor 5 (4) menys la mitjana del total de les observacions (3,79) i el resultat dividit per la desviació estàndard tipificada (0,19). El valor z és 1,105 i com es troba a l'esquerra del valor crític (1,96) no es rebutja la hipòtesi nul·la, ja que es el valor z es troba a la zona d'acceptació de la H_0 .

5.3.4. Unió familiar i comportaments delictius antisocials

Segons la recerca presentada, s'espera que els adolescents que tenen una major unió familiar han comès de mitjana menys comportaments delictius que les famílies menys unides. Per tant, els que han valorat l'afirmació "Sento que tinc una família unida" amb un 4 o 5 que es tradueix com sovint o sempre, s'espera que hagin comès menys comportaments delictius de mitjana que els que han valorat l'afirmació amb 1 o 2.

A la següent taula es poden observar els resultats del test d'hipòtesis:

VALOR	MITJANA COMPORTAMENTS DELICTIUS	VALOR Z
1	6,06	-2,039*
2	3,15	-0,954
3	4,52	3,842
4	3,61	-3,368
5	3,40	11,941

Es pot veure que el valor 1 té una mitjana de comportaments delictius quasi el doble de gran que els que han valorat amb un 5 la seva unió familiar. També que la mitjana del valor 3 és la més baixa. Per a fer el test, es formularan les següents hipòtesis:

- H_0 : El nombre de comportaments delictius mitjà dels que han valorat la seva unió familiar en 5 és $\geq 3,79$.
- H_a : El nombre de comportaments delictius mitjà dels que han valorat la seva unió familiar en 5 és $< 3,79$.

L'aplicació de la fórmula del valor z serà la resta de la mitjana del valor 5 (3,40) menys la mitjana del total de les observacions (3,79) i el resultat dividit per la desviació estàndard tipificada (0,19). El valor z és -2,039 i com es troba a la dreta del valor crític (-1,96) i, per tant, a la zona de rebuig, es rebutja la hipòtesi nul·la i s'accepta la hipòtesi alternativa.

6. CONCLUSIONS

Després de la recerca realitzada i l'obtenció de resultats, podem treure les següents conclusions. El principal objectiu i pregunta d'investigació d'aquest estudi era analitzar si una mala relació dels adolescents amb els seus pares significa que els seus fills haguessin comès comportaments delictius. I, com s'ha pogut veure en els resultats, existeix una relació entre les variables explicatives i la quantitat de comportaments delictius antisocials comesos pels adolescents.

Els resultats ens confirmen les investigacions anteriors que s'han dut a terme sobre aquesta temàtica i ens permeten observar de quina diferència de nombre de comportaments es tracta. En el cas del temps de qualitat amb els progenitors, els resultats ens mostren que sí que hi ha una diferència entre els que l'han valorat en 1 (mai) i 5 (sempre) respecte al nombre de comportaments delictius. Entre un grup i un altre hi ha de mitjana dos comportaments delictius de més comesos pels que han valorat que mai fan activitats amb el seu pare/mare. Per tant, es pot acceptar la primera hipòtesi sobre que els adolescents que passen menys temps de qualitat amb els seus pares, han realitzat més conductes antisocials delictives. Una possible limitació en aquesta hipòtesi seria en l'afirmació utilitzada per fer el test d'hipòtesis (Quan estic amb el meu pare/mare fem activitats junts), ja que "fer activitats" pot tenir un significat o interpretació diferent per cada enquestat. Tot i que, en les altres afirmacions plantejades respecte al temps de qualitat es podia observar una distribució similar. Les investigacions confirmaven que un major temps familiar compartit propicia una millor comunicació, confiança i rutines que generen un major benestar en l'àmbit familiar i més unió entre els seus membres.

Pel que fa a la comunicació dels adolescents amb els seus pares, també s'han obtingut uns resultats que ens permeten acceptar la segona hipòtesi plantejada. Aquesta hipòtesi confirma que els adolescents que es comuniquen més amb els seus pares han realitzat menys conductes antisocials delictives. En les dues afirmacions es confirma la hipòtesi tot i que es troba una major diferència de comportaments delictius realitzats en l'afirmació de la comunicació familiar a casa. L'etapa de l'adolescència comporta canvis i per afrontar aquests canvis és necessària la comunicació entre els pares i l'adolescent. Una bona comunicació facilita el vincle i la confiança així com el suport que necessiten els fills en etapes de creixement personal.

Sobre l'estil educatiu també s'han obtingut resultats rellevants, però de forma contrària als esperats. En aquest cas no s'accepta la hipòtesi plantejada sobre que els adolescents que valoraven un estil educatiu més estricte havien comès més comportaments delictius sinó el contrari. En l'afirmació sobre imposar normes de comportament s'han observat més conductes delictives en els adolescents que l'han valorat amb 1, és a dir que mai els posen normes de comportament, tot i que la diferència amb la resta de mitjanes és baixa i hi ha menys d'un comportament delictiu de diferència entre els que han valorat 1 i 5. En canvi, amb l'afirmació sobre aplicar càstigs per incompliment de les normes, la mitjana de comportaments si que és més elevada en el valor 5, però amb una diferència mínima a la mitjana del valor 1. Per aquest motiu, aquesta afirmació no ens permet acceptar la hipòtesi ja que no hi ha una diferència significativa entre les mitjanes dels cinc valors.

La teoria explica que tant l'excés de disciplina com la negligència en l'educació dels fills té conseqüències negatives i es presenta com a risc en la comissió de comportaments delictius antisocials. L'ús inapropiat de càstigs poden generar en l'adolescent accions rebels i agressives com ara delinquir, però, per altra banda, l'absència d'una figura d'autoritat, referent o model a seguir també té conseqüències negatives. De fet, estudis mostren que els fills situen l'origen del problema amb els seus pares en el grau d'autoritat que els pares apliquen en les decisions sobre aspectes que estan relacionats amb ells (Oliva, 2006). En definitiva, cal cercar un estil parental que estigui basat en el suport i la implicació, l'empatia i la confiança, i en general en una bona comunicació entre els pares i el fill.

També s'ha realitzat el test d'hipòtesis sobre l'afirmació de la unió familiar i els resultats han sigut els esperats. Els que han valorat pitjor la unió familiar, és a dir amb el valor 1 que vol dir que mai senten que la seva família estigui unida, han comès de mitjana quasi el doble de comportaments delictius que els que han valorat la unió familiar en 5. Aquest resultat es pot traduir en el fet que la valoració que es fa del grup familiar està relacionat amb el tipus de comportaments que duu a terme l'adolescent. Sentir que no hi ha unió familiar pot ser degut a la falta de temps de qualitat compartit, comunicació, vincle o el tipus de figura paterna que exerceixin els pares.

Pel que fa a futures investigacions similars sobre la temàtica, destacar que la diferència en el nombre de delictes comesos és més rellevant en els valors més extrems de l'escala i en pròximes investigacions es podria dur a terme una escala de tres valors (1, 2 i 3) per

observar diferències més significatives. De la mateixa manera, aquest treball ha estat fet sobre una mostra petita respecte a la població estudiada i variables com la ciutat o poble en la que viuen o situació socioeconòmica també serien rellevants per a una millor interpretació dels resultats.

La rellevància d'aquest treball i tots els que tracten aquesta matèria es basa en la necessitat d'entendre millor com funcionen les relacions familiars i els efectes positius i/o negatius que poden produir en els seus membres. El nucli familiar, la relació entre els seus membres i l'educació rebuda dins la llar són àmbits difícils d'intervenir però molt necessaris d'investigar i explorar a causa de la seva importància en el desenvolupament dels infants i adolescents cap a l'adulthood. La família és la primera font de socialització i grup social dels que es forma part. El debat de la criança i educació dels fills ha estat i continua estant present en l'agenda política i social de la societat, i una de les conclusions és que aconseguir una relació propera, comunicativa i de confiança amb els fills és primordial i el primer pas.

7. BIBLIOGRAFIA

- Alonso, M. (2005). Relaciones familiares y ajuste en la adolescencia. *Univerdidad de Valladolid, Departamento de Psicología*.
- Andreu, J., & Peña, M. (2013). Propiedades psicométricas de la Escala de Conducta Antisocialy Delictiva en adolescentes. *Anales de psicología*, vol. 29, núm. 2, pàgs. 516-522.
- Bachman, J. (1970). Youth in transition. The impact of family background and intelligence on 10th grade boys.
- Bartolo, F. (2002). Conducta antisocial y su relación con el ambiente familiar en adolescentes. *UNAM, Facultad de Medicina*.
- Bellavia, G., & Frone, M. (2005). *Handbook of work stress*. (pàgs. 113-148). Thousand Oaks.
- Buelga, S., & Lila, M. (1999). *Adolescencia, familia y conducta antisocial*. Valencia: C.S.V.
- Burns, B. J., Howell, J. C., & et al. (Març 2003). Treatment, Services, and Intervention Programs for Child Delinquents. *Child Delinquency, Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention*.
- Carter, B., & McGoldrick, M. (1989). *The Changing family life-cycle. A framework to family therapy*. Boston: MA Ally & Bacon.
- Emler, N., & Reicher, S. (1995). Adolescence and delinquency. *Oxford: Blackwell*.
- Emler, N., Dickinson, J., & Ohana, J. (1990). Social representations and the development of knowledge. *Cambridge University Press*.
- Farrington, D. (1992). Implicaciones de la investigación sobre carreras delictivas para la prevención de la delincuencia. *La reeducación del delincuente juvenil : los programas del éxito*, 127-154.
- Fletcher, A., Steinberg, L., & Sellers, E. (1999). Adolescents' Well-Being as a Function of Perceived Interparental Consistency. *Journal of Marriage and the Family*, núm. 61, pàgs. 599-610.
- Goleman, D. (1995). *Inteligencia Emocional*. Barcelona: Kairós.
- González, C. V. (Julio 2003). PREDICCIÓN Y PREVENCIÓN DE LA DELINCUENCIA JUVENIL SEGÚN LAS TEORÍAS DEL DESARROLLO SOCIAL (SOCIAL DEVELOPMENT THEORIES). *Revista de Derecho*, 135-158.
- Hawkins, R. F. (1996). The social development model: A theory of antisocial behaviour. *Delinquency and crime: Current theories, Cambridge University Press*, p. 149-197.
- Juang, L., & Silbereisen, R. (2002). The relationship between adolescen tacademic capability beliefs, parenting and schoolgrades. *Journal of Adolescence*, núm. 25, pàgs. 3-18.
- Kumpfer, K. L., & Alvarado, R. (1998). Effective Family Strengthening Interventions. *Juvenile Justice Bulletin*, 1-15.
- Larson, R., & Richards, M. (1994). *Divergentrealities: The emotional lives of mothers, fathers, and adolescents*. Nova York: Basic Books.

- Loeber, R., Stouthamer-Loeber, M., & Youngstrom, E. (2000). Patterns and correlates of agreement between parent, teacher, and male adolescent ratings of externalizing and internalizing problems. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, núm. 68, pàgs. 1038-1050.
- Milkie, M., Kendig, S., Nomaguchi, K., & Denny, K. (2010). Time With Children, Children's Well-Being, and Work-Family Balance Among Employed Parents. *Journal of Marriage and Family*, 1324-1343.
- Noller, P., & Callan, V. (1991). The adolescent in the family. *Taylor & Frances/Routledge*.
- Oliva, A. (2006). Relaciones familiares y desarrollo adolescente. *Anuario de Psicología, Facultat de Psicologia, Universitat de Barcelona*, vol. 37, 209-223.
- Olson, & i col·laboradors. (1982). Cuestionario de Comunicación Familiar.
- Olson, D., & Barnes, H. (1982). Parent-adolescent communication scale. Family inventories: Inventories used in a national survey of families across the family life cycle. *St. Paul: Family Social Science, University of Minnesota*, 33-48.
- Olson, Portner, & Lavee. (1985). Qüestionari de avaluació del funcionament familiar.
- Quiroz, N., Villatoro, J., Juárez, F., & et al. (2007). La familia y el maltrato como factores de riesgo de conducta antisocial. *Salud Mental*, Vol. 30, No. 4.
- Rubini, M., & Palmonari, A. (1995). Escala de conducta antisocial i delictiva.
- Sporakowski, M., & Eubanks, J. (1976). Parent-adolescent communication and school adjustment. *The School Counsellor*, 185-190.
- U. Valencia. (2010). Funcionamiento Familiar: Evaluación de los Potenciadores y Obstructores (I) El sistema familiar. *British Medical Journal*.